

**مسئولیت شهرداری ها در جبران خسارت
ناشی از عدم رعایت نکات ایمنی**

نگارش:

مقصود حیاتی مقدم

سرشناسه	: حیاتی مقدم، مقصود -- ۱۳۴۴
عنوان قراردادی	: ایران قوانین و احکام Iran, Laws etc
عنوان و نام پدیدآور	: مسئولیت شهرداری‌ها در جبران خسارت ناشی از عدم رعایت نکات ایمنی / نگارش مقصود حیاتی مقدم
مشخصات نشر	: تهران: رامن سخن، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ۱۵۸ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵
شابک	: 978-600-7661-54-3 - ۱۵۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص [۱۵۱] - ۱۵۵ همچنین به صورت زیرنویس.
موضوع	: شهرداری -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Municipal corporations -- Iran
موضوع	: تامین خسارت -- ایران
موضوع	: Indemnity -- Iran
موضوع	: قانون مدنی -- ایران
موضوع	: Civil law -- Iran
رده بندی کنفر	: KMM1۲۹۲۷ / ج ۹ ص ۱۲۱
رده دیویی	: ۳۴۰.۵۰۹
شماره کتابخانه ملی	: ۲۷۸۱۶

انتشارات رامن سخن

مسئولیت شهرداری‌ها در جبران خسارت ناشی از عدم رعایت

نکات ایمنی

مقصود حیاتی مقدم

صفحه آرایی: موسسه محمدعلی

چاپ اول ۱۳۹۵ تیراژ ۱۰۰۰ نسخه قیمت ۱۵۰۰۰ تومان

چاپ و صحافی بصیرت

تهران: خیابان انقلاب، خیابان ابوریحان

کلیه حقوق محفوظ و مخصوص ناشر است.

تلفن تماس: ۰۹۳۶۵۹۵۶۰۶۸ - ۰۹۱۴۹۸۱۳۹۲۷

www.ketab - 89. Blogfa.com

www.ketab89.ir

فهرست مطالب

۱۳	 مقدمه:
	فصل اول: اهداف مسئولیت مدنی و مبنای مسئولیت مدنی
۲۱	 مبحث اول: تعریف مسئولیت مدنی
۲۲	 مبحث دوم: هدف و مبنای مسئولیت مدنی
۲۳	 گفتار اول: اهداف مسئولیت مدنی
۲۳	 بند اول: مجازات خسارتی عامل
۲۴	 بند دوم: برقراری عذاب
۲۴	 بند سوم: برقراری نظم و امنیت اجتماعی
۲۵	 بند چهارم: احقاق حق زیان دیده
۲۶	 گفتار دوم: مبنای مسئولیت مدنی:
۲۶	 بند اول: مفهوم مبنای مسئولیت مدنی
۲۷	 بند دوم: نظریه خطر
۲۸	 الف) نظریه مطلق خطر
۲۹	 ب) نظریه خطر ناشی از عمل نامتعارف
۲۹	 ج) نظریه خطر ناشی از انتفاع مادی
۲۹	 بند سوم: نظریه تقصیر نوعی
۳۰	 بند چهارم: نظریه مختلط
۳۱	 بند پنجم: نظریه استناد عرفی
۳۴	 مبحث سوم: ارکان مسئولیت مدنی

۳۵	گفتار اول: ضرر.....
۳۷	بند اول: ضرر مادی.....
۳۷	بند دوم: زیان معنوی.....
۳۸	بند سوم: صدمه بدنی.....
۳۸	گفتار دوم: شرایط ضرر قابل مطالبه.....
۳۸	بند اول: فعل ریاکار.....
۴۰	بند دوم: زیان سبب.....
۴۲	مبحث چهارم: مسئولیت اشخاص حقوقی و مبنای پذیرش آن.....

فصل دوم: مسئولیت مدنی شهرداری در جبران زیان وارده به

غیر ناشی از عدم رعایت نکات ایمنی و چگونگی جبران

۴۹	گفتار اول: مسئولیت های شهرداری در جبران خسارت ناشی از حوادث ساختمانی و معماری شهری.....
۴۹	بند اول: خسارت ناشی از عدم رفع خطر از ایوان ها و طاق های قدیمی ساختمان ها.....
۵۳	بند دوم: تجاوز به معابر شهر.....
۵۴	بند سوم: ساختمان های بدون پروانه.....
۵۶	بند چهارم: مسئولیت شهرداری در مورد استحکام ابنیه حادثی در حوزه فعالیت.....
۵۸	بند پنجم: گودبرداری غیر قانونی.....

- گفتار دوم: مسئولیت در قبال عابرین پیاده ۶۲
- بند اول: عدم ایمن سازی و ایجاد گذرگاه عابران پیاده: ۶۳
- بند دوم: خسارت ناشی از رفع سد معبر ۶۵
- بند سوم: حوادث مربوط به برق گرفتگی افراد در معابر عمومی ۶۹
- بند چهارم: خسارت ناشی از آب افتادگی در منازل و واحدهای تجاری
در صورتی که شهر آبی مقصر باشد (فقدان یا گرفتگی مجاری آب) ۷۰
- گفتار سوم: مسئولیت شهر آبی در قبال سقوط اشیاء و اجسام: ۷۱
- بند اول: حوادث ناشی از سقوط افراد و وسایط نقلیه در گودال کانال و
تراشه های حفاری شده که توسط شهرداری صورت گرفته باشد، (چاله ها و
چاه ها) ۷۱
- بند دوم: خسارات ناشی از سقوط تابلوهای نصب شده توسط شهرداری ۷۴
- بند سوم: حوادث ناشی از سقوط درختان بر روی وسایط نقلیه، منازل،
اماکن و افراد عبوری در صورتی که شهرداری مسئول باشد ۷۵
- بند چهارم: خسارات ناشی از سقوط اجسام از ارتفاعات و پشت بام های
ساختمان های شهرداری (سقوط اشیاء از بلندی های مجاور معبر) ۷۷
- گفتار چهارم: مسئولیت در موارد عدم رعایت نکات ایمنی در زمینه
بهداشت ۷۹
- بند اول: خسارت ناشی از جلوگیری از تخلیه ضایعات ساختمانی در
مکان های غیرمجاز ۷۹
- بند دوم: زاعه نشینی ۸۱

- بند سوم: اتفاقات ناشی از طعمه گذاری و معدوم نمودن حیوانات موزی و
 ۸۲ ولگرد (حیوانات بلا صاحب و مضر)
 ۸۵ گفتار پنجم: مبانی مسئولیت شهرداری در جبران خسارات شهروندان
 ۸۷ بند اول - قاعده مربوط به مسئولیت شهرداری‌ها:
 ۸۸ بند دوم - استثناء مربوط به مسئولیت شهرداری‌ها:
 ۸۸ بند سوم - فقد مسئولیت در اعمال حاکمیت

فصل ششم: مسئولیت شهرداری‌ها ناشی از فعل غیر و

مسئولیت مالی غیر مرقبه

- مبحث اول: مسئولیت شهرداری ناشی از فعل غیر در اثر رعایت نکات ایمنی
 ۹۳ گفتار اول: مسئولیت شهرداری در قبال عمل غیر ناشی از عدم رعایت نکات
 ۹۳ ایمنی در ساخت و ساز
 ۹۵ بند اول: اشخاص مسئول در زمینه ساخت و ساز
 ۹۵ الف) مهندسان ناظر ساختمان
 ۱۰۰ ب) مهندس طراح (محاسب) و وظایف وی
 ۱۰۱ ج) سازمان نظام مهندسی ساختمان
 ۱۰۲ بند دوم: صدور پایان کار ساختمان
 بند سوم: مسئولیت شهرداری ناشی از فعل غیر در اثر عدم رعایت نکات
 ۱۰۴ ایمنی گردبرداری
 ۱۰۸ گفتار دوم: مسئولیت شهرداری در قبال اقدام کارکنان شهرداری:

- گفتار سوم: مبنای مسئولیت ناشی از فعل غیر شهرداری ها ۱۱۴
- بند اول: اصل قانونی بودن ۱۱۵
- بند دوم: اصل مسئولیت ۱۱۶
- مبحث دوم: مسئولیت شهرداری ها در قبال حوادث غیر مترقبه ۱۱۹
- گفتار اول (مبنای قانونی وظایف شهرداری در رابطه با حوادث غیر مترقبه ... ۱۲۶
- بند اول: قانون، تشکیلات سازمان مدیریت بحران کشور ۱۲۸
- بند دوم: قانون شهرداری ها ۱۲۸
- گفتار دوم: مصادیق حوادث غیر مترقبه وعدم رعایت نکات ایمنی در آنها ۱۲۹
- بند اول: سیل ۱۲۹
- بند دوم: زلزله ۱۳۱
- گفتار سوم: چگونگی مطالبه خسارت در حوادث طبیعی ۱۳۳

فصل چهارم: نتیجه گیری و پیشنهادها

- الف) نتیجه گیری: ۱۳۸
- ب) پیشنهادها: ۱۴۶
- منابع و مآخذ: ۱۴۹

مقدمه:

قواعد و مقررات موضوعه مجموعه‌ای از اوامر و نواهی است که نظام حقوقی هر جامعه از جمله نظام حقوق شهری را می‌سازد. قواعد مربوط به مسئولیت مدنی نیز از این قاعده مستثنی نیست.

بدیهی است پس از ورود زیان عاده آن، حالت سابق نوعی عدالت است. تعداد و تنوع متون قانونی موجب ابهام در قه‌انین و مقررات حاکم بر حقوق شهری و قانون شهرداری می‌شود و هنگامی که متون قانونی حقوق شهری دچار ابهام و چندگانگی و ناهماهنگی باشد نظام مدیریت شهری واجتماعی جامعه نمی‌تواند انتظار کارآیی مطلوب از نظام حقوق شهری را داشته باشد.

امروز این فکر که اشخاص حقوقی حقوق عمومی از آن جهت که ذاتیت آن‌ها در جهت مراعات نفع عموم است مسئولیتی نداشته باشند مردود است و جایگاهی در حقوق پیشرفته کنونی ندارد در علم حقوق در کلیات بحث، هیچ کس در مقابل دیگری مسئول شناخته نمی‌شود، اما با ورود ضرر و زیان، اصل مسئولیت برای تمامی اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی ثابت و

مسلم شناخته می‌شود و نبود مسئولیت در قبال بروز ضرر و زیان، نیازمند وجود ادله اثباتی است.

شهرداری سازمان اداری محلی، جهت اداره امور شهر است که وظایف آن توسط قوانین مربوط به شهرداری معین شده است. شهرداری در اجرای وظایف کلی و ویژه خود ممکن است، گونه‌هایی عام و ویژه از مسئولیت را داشته باشد. اقداماتی که در عرصه‌هایی چون اجرای قوانین و مقررات مسئولیت‌های ناشی از مالکیت بر معابر، بناها و اقدام به تملک قانونی اراضی و آیه ممکن است موجب مسئولیت برای شهرداری باشد. مسئولیت مدنی شهرداری در جبران زیان وارده به غیر را باید از زیرشاخه‌های مسئولیت مدنی اشخاص حقوقی، حقوق عمومی همچون دولت به شمار آورد. مسئولیت مدنی شهرداری بر مبنای ماده ۱۱ قانون مسوولیت مدنی مصوب سال ۱۳۳۹ است که مطابق آن خسارت ممکن است محصول تقصیر شخصی کارمندان یا خطای اداری شهرداری باشد و ورود خسارت به اجتماع تقصیر شخصی کارمندان یا خطای اداری شهرداری باشد.

آثار هر یک از حالت‌های فوق متفاوت است. در حکم ماده مرقوم در تقصیر شخصی، کارمند شهرداری از مال خود مکلف به جبران خسارت است و در خطای اداری حکم به مسوولیت شهرداری می‌شود و بنا به گمانی که خسارت حاصل تقصیر شخصی و خطای اداری باشد قاعده تضامن اداری کارمند نیز موجب مسوولیت شود. از نظر تحقق مسوولیت نیز وجود شرایط عمومی تحقق مسوولیت مدنی ضرورت دارد علاوه بر آن کارمند بودن عامل ورود زیان و وجود تقصیر، آن هم در معنای خاص خودش الزامی است. همچنین

شهرداری که به موجب قانون، مالک معابر و بناها و برخی از اماکن موجود در شهرها است به سبب مالکیت خود مسوول خسارات ناشی از عیب یا سد معابر و همچنین خسارات ناشی از خرابی بنا نیز می باشد و نهایتاً این که هرچند که اقدامات شهرداری غالباً خدماتی و در جهت رفاه حال عمومی است و جنبه خیراتفعالی دارد لکن در صورتی در اثر عدم رعایت نکات ایمنی موجب خساراتی گردد به حکم قانون مکلف به جبران خسارات وارده به اشخاص است. اما مواردی وجود دارد که شهرداری علیرغم ورود زیان، مسئول شناخته نمی شود که این موارد را می توان چنین برشمرد:

قوه قاهره، تقصیر زیان دهنده، فعل ثالث و علل موجه چون: دفاع مشروع، اجرای قانون و اعمال برخاسته از اصول ار.

به طور کلی پایان نامه حاضر از آن جهت که مرتبط به بحث مسئولیت مدنی می باشد با رشته حقوق خصوصی سنخیت نام دارد و از آن جهت که مربوط به مسئولیت مدنی شهرداری ها که به عنوان اشخاص حقوقی عمومی مطرح هستند را مورد بررسی قرار می دهد با رشته حقوق عمومی ارتباط پیدا می کند لکن در جمع این رشته سنخیت آن با حقوق خصوصی بیش تر است زیرا مبحث مسئولیت مدنی جزو لاینفک این رشته و یا بهتر از آن مهم ترین قسمت آن می باشد.

هدف نگارنده برای انتخاب این موضوع بخاطر رفع مقداری از نواقص و کمبودهای قانونی در حد وسع و بضاعت علمی بوده است. بعلاوه این که علی رغم اهمیت بحث مسئولیت مدنی اشخاص حقوقی حقوق عمومی چون شهرداری ها حقوقدانان در این زمینه کمتر تألیفی داشته اند. در هر

صورت نگارنده در اثر حاضر، موضوع پایان‌نامه را در چهار فصل مستقل مورد نقد و بررسی قرار داده است که فصل اول به شیوه متداول همه پایان‌نامه‌ها به کلیات اختصاص دارد این فصل خود شامل سه مبحث است: مبحث اول تعریف مسئولیت مدنی مبحث دوم هدف و مبنای مسئولیت مدنی مبحث سوم ارکان مسئولیت مدنی. اما فصل دوم به مسئولیت مدنی شهرداری در جبران زیان وارده به غیر ناشی از عدم رعایت نکات ایمنی و چگونگی جبران پرداخته شده که مسئولیت‌های شهرداری را در قبال عدم رعایت نکات ایمنی در ساخت و ساز و معماری شهری در زمینه بهداشتی و... به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گرفته است در فصل سوم آن‌چه مورد توجه واقع شده است مسئولیت شهرداری‌ها ناشی از فعل غیر و مسئولیت‌های غیر مترقبه است. نهایتاً فصل چهارم نتیجه‌گیری و پیشنهادها ارائه شده.

شهرداری به عنوان یک سازمان اداری، محلی و غیرمتمرکز، اداره امور شهر را برعهده دارد و در کلان امر از نظارت و امور دولتی‌ها خارج است و به عنوان یک نهاد محلی شناخته می‌شود. مسأله از منظر علم حقوق، واجد گونه‌های مختلفی است. شاید مهم‌ترین آن، مسئولیت، وجود مسئولیت قانونی است. جهت تحقق مسئولیت مدنی، سه ارکانی چون زیان، فعل زیان‌بار، رابطه سببیت و در نظام حقوقی ما سبباً تقصیر لازم می‌باشد. در خصوص زیان، ورود زیان‌های جمعی به افراد نامحصور، به نظر تصور مسئولیت مدنی برای شهرداری را دشوار می‌نماید. فعل زیان‌بار هم می‌بایست هم‌زمان با انجام وظیفه اداری و مرتبط با آن باشد تا قابلیت

انتساب به شهرداری را داشته باشد در مجموع مسئولیت، پاسخگویی به تخلفاتی است که شخص نسبت به تعهدات و وظایف خود مرتکب شده و مسئول کسی است که فریضه‌ای بر ذمه دارد که اگر به آن عمل نکند از او باز خواست می‌شود. بنابراین عدالت حقوقی اقتضا دارد همان‌گونه که اشخاص حقیقی در صحنه‌های اجتماعی و اقتصادی اگر خسارت و زیانی وارد آورده‌اند یا قانونی را نقض و مرتکب جرمی شدند، باید متحمل مجازات یا پرداخت غرامت شوند، در مورد اشخاص حقوقی نیز چنین باشد در مورد مسئولیت شهرداری در جبران خسارت باید گفت که در علم حقوق در کلیات بحث، هیچ کس در مقابل دیگری مسئول شناخته نمی‌شود، اما با ورود ضرر و زیان، ادعای مسئولیت برای تمامی اشخاص اعم از حقیقی و حقوقی ثابت و مسلم ساخته می‌شود و نبود مسئولیت در قبال بروز ضرر و زیان، نیازمند وجود ادله اثباتی است.